Гібридні загрози мають транснаціональний характер і становлять виклик не лише для окремих держав, а й для міжнародної системи безпеки загалом. Реакцією на ці виклики стало формування комплексних механізмів протидії в межах Європейського Союзу та НАТО, зокрема створення центрів стратегічних комунікацій, кіберзахисту та координації дій держав-членів. Концепція «стійкості» (resilience) поступово стала ключовим елементом сучасної безпекової політики.

Таким чином, гібридні загрози є складним багатовимірним феноменом, що поєднує військові, інформаційні, економічні, кібернетичні та політичні інструменти впливу. Їхня специфіка полягає у розмитості меж між війною і миром, прихованому характері дій та орієнтації на довгострокове послаблення державної стійкості. Для України протидія гібридним загрозам є питанням національного виживання та стратегічного розвитку. Ефективна відповідь потребує інтегрованого підходу, що поєднує зміцнення обороноздатності, розвиток кібербезпеки, інформаційної стійкості та активну міжнародну співпрацю.

1. НАТО. Warsaw Summit Communiqué. 2016.
2. Європейський Союз. Joint Framework on Countering Hybrid Threats. 2016.
3. Hoffman F. G. Hybrid Warfare and Challenges. Joint Force Quarterly. 2009.

Олександр ЩЕРБАНЬ
аспірант кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

САНКЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Санкції у сучасній системі міжнародних відносин розглядаються як один із ключових інструментів забезпечення національної безпеки та реалізації зовнішньополітичних інтересів держави. В умовах трансформації глобального безпекового середовища вони дедалі частіше застосовуються як альтернатива прямому воєнному втручанню або як складова комплексної стратегії стримування. Санкційна політика дозволяє впливати на поведінку держав, організацій чи окремих осіб шляхом економічних, фінансових, торговельних та інших обмежень, спрямованих на зміну їхніх дій без використання збройної сили.

У науковій літературі санкції визначаються як примусові заходи політичного та економічного характеру, що застосовуються однією або групою держав з метою запобігання загрозам міжнародній безпеці, відновлення порушених норм міжнародного права або припинення агресії. Відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, Рада Безпеки має повноваження запроваджувати санкційні режими для підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки [1]. Поряд із цим, регіональні об'єднання, зокрема Європейський Союз, а також окремі держави активно використовують автономні санкційні механізми у межах власної зовнішньої політики [2].

Санкції як елемент національної безпеки виконують кілька функцій. По-перше, вони є інструментом стримування, сигналізуючи потенційному агресору про готовність міжнародної спільноти або окремої держави реагувати на порушення міжнародного права [3]. По-друге, санкції мають примусовий характер і спрямовані на зміну політичного курсу держави-порушника через створення економічних та фінансових втрат. По-третє, вони виконують нормативну функцію, демонструючи неприйнятність певної поведінки на міжнародній арені.

Після початку агресії росії проти України у 2014 році санкції стали одним із центральних елементів міжнародної реакції. Санкційні режими, запроваджені Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки та іншими державами, охопили фінансовий сектор, оборонну промисловість, енергетику та персональні обмеження щодо фізичних і юридичних осіб. Повномасштабне вторгнення 2022 року спричинило безпрецедентне розширення санкційних заходів, що продемонструвало трансформацію санкцій з додаткового

інструменту дипломатії на один із ключових механізмів стратегічного стримування.

У контексті національної безпеки України санкції мають подвійний характер. З одного боку, вони є зовнішнім інструментом підтримки з боку міжнародних партнерів, спрямованим на обмеження ресурсної бази агресора. З іншого боку, Україна самостійно формує власну санкційну політику, зокрема через рішення Ради національної безпеки і оборони та відповідне законодавство. Такий підхід дозволяє застосовувати персональні та секторальні обмеження щодо осіб і структур, діяльність яких становить загрозу державному суверенітету та територіальній цілісності.

Економічний вимір санкцій проявляється у замороженні активів, відключенні від міжнародних фінансових систем, обмеженні експорту технологій та інвестицій. Фінансові санкції, зокрема обмеження доступу до міжнародних ринків капіталу, можуть суттєво знизити економічний потенціал держави-мішені. Технологічні обмеження впливають на довгострокову спроможність розвивати оборонний та енергетичний сектори. У цьому контексті санкції набувають стратегічного характеру, оскільки спрямовані не лише на короткостроковий тиск, а й на обмеження майбутніх можливостей агресора.

Разом із тим ефективність санкцій залишається предметом наукових дискусій. Дослідники зазначають, що їх результативність залежить від масштабності, координації між державами та стійкості економіки країни, проти якої вони застосовуються. Важливим фактором є також внутрішньополітична структура держави – об'єкта санкцій, оскільки авторитарні режими можуть перекладати економічні втрати на населення, зберігаючи контроль над політичною системою.

Санкції як інструмент національної безпеки мають і певні ризики. Вони можуть спричиняти негативні побічні ефекти для держав, що їх запроваджують, зокрема втрати для власного бізнесу або порушення логістичних ланцюгів. Крім того, існує небезпека формування альтернативних економічних союзів, що зменшують вплив санкційного режиму. Тому санкційна політика потребує системного аналізу, стратегічного планування та постійного моніторингу її результативності.

У сучасних умовах санкції стали невід'ємною складовою політики безпеки демократичних держав і міжнародних організацій. Вони інтегруються у ширший комплекс заходів, що включає дипломатичні зусилля, військову підтримку партнерів, інформаційну протидію та економічну співпрацю. Таким чином, санкції виступають не ізольованим механізмом, а елементом комплексної стратегії захисту національних інтересів.

Отже, санкції як елемент національної безпеки є важливим інструментом сучасної міжнародної політики, що поєднує економічний тиск, правові механізми та дипломатичні зусилля. Для України санкційна політика має стратегічне значення в умовах триваючої агресії, оскільки вона сприяє обмеженню потенціалу противника, зміцненню міжнародної солідарності та формуванню нової архітектури європейської безпеки.

1. Організація Об'єднаних Націй. Статут ООН.
2. Європейський Союз. EU Sanctions Map.
3. Hufbauer G., Schott J., Elliott K., Oegg B. Economic Sanctions Reconsidered. Peterson Institute for International Economics, 2007.